

que pertinentiis. Ista omnia ego R. Dei gratia comes immutabili donatione confirmo et corroboro Domino Deo, prædictisque sanctis ac monasterio, præsentibus quoque ejusdem loci abbati R. vel illius monachis etiam præsentibus et futuris ibidem Deo servientibus, sine fraude et dolo omnique malo ingenio, ut in perpetuum honorifice possideant, potestative teneant, feliciter honesteque habeant. Hoc autem feci venerabilibus commilitonibus meis consulentibus, imo cohortantibus, Wilhelmo scilicet Arvernensi comite, Biterrensi vero vicecomite B. denique (2) Aicardo Massiliensi, Berengarioque Narbonensi, quatenus omnipotens Deus per dictorum sanctorum congregationis intercessionibus et meis propitiari dignetur iniquitatibus, et suæ paucissimæ Christianitatis, quæ me sibi post ipsum in caput et principem elegit, se opponat adversitatibus. Chartam vero donationis hujus ita firmam et ratam inviolabilemque tam ego quam præscripti nostri exercitus proceres esse volumus, et volendo sancimus, sanciendo ex auctoritate superni judicis, beatique Petri apostolorum principis, cujus obedientia ac fidelitate præsentia arma gestamus, omniumque sanctorum, et nostra, contradicimus quod nullus rex, nullus princeps, nulli denique cujuscunque dignitatis ordinisve, sive clericus sive laicalis potestas, ei aliquam violentiam irrumpendo inferre præsumat. Si autem, quod absit! post nostrum excessum, quia mortis legibus subjacemus, aut ante, quoniam judicia Dei abyssus multa, aliquis hujus nostri laboris, Deo permittente, potestate præditus, cupiditatis suæ tyrannidem super eleemosynam aut donationem nostram exercere, eam infringendo tentaverit, divinæ ultioni

(2) Baluzius scripsit, *Aicardo reverendissimo Massiliensi*, atque inde occasionem sumpsit in indice ad tom. II Aicardum faciendi Massiliensem episcopum, quasi *reverendissimi* titulus nulli alii quam episcopo convenire posset. Verum præterquam quod ille *reverendissimi* titulus in hujus chartæ autographo peregrinus est, avertere debuisset eum ab hac opinione *commilitonis* nomen, quod hic ei tribuitur; nam vel ipsa hujus loci lectio demonstrat omnes hic commemoratos esse illustres milites cruce signatos. Ba-

A in futuro pœnis plectendus subiciatur, et in præsentem quemadmodum Achab pro agro Naboth Jesrahelitæ, quem male possidere concupivit, dehonestetur, ac judicio publico condemnetur, omni honore privetur, nisi quod injuste præsumperit, digna satisfactione emendare curaverit, in pristinam dignitatem honorem restituens, et pro damno quod intulerit, monasterio auri optimi libras mille componens, charta ista et donatione stabili immutabilique permanente in perpetuum.

Facta est autem charta donationis hujus anno ab Incarnatione Domini 1105, mense Januario, sub die XVI Kalend. Februarium, luna V, indict. XI, in castello quod appellatur Mons-Peregrinus, et est ante portam Tripolensem constitutum, regnante etiam in Francia rege Philippo, epacta XI concurrente.

† Raymundus comes firmat.

† Signum Arvernensis Willelmus comes firm.

† Signum Bernardus vicecomes firm.

† Signum Aicardus firm.

† Signum Berengarius Narbonensis firm.

Signum Willelmus Ugonis firm.

§ Signum Petrus (5) episcopus Glandensis firmat.

§ Signum Arbertus S. Evrardi abbas firmat.

Signum Pontius Grillonensis firmat.

Signum Willelmus Petri firmat.

Signum Berengarius Willelmus firmat.

Signum Aicfredus firm.

C Videntibus Durando et Raimundo, qui hanc chartam fecit monachis et Bernardo, et Stephano clericis.

luzii opinio in errorem traxit auctorem novæ Gallie Christianæ, qui ut Aicardo pseudo-episcopo Massiliensi locum daret in serie antistitum Massiliensium, Remundum qui tunc sedem illam occupabat, diuque post supervixit, bipartitus est, ut Aicardum duos inter Raimundos collocaret.

(3) Hic episcopus hactenus ignotus desideratur in vulgatis indicibus præsulum Glandatensium, ubi collocandus est inter Pontium et Imbertum.

DERMATHI CUJUSDAM HIBERNIENSIS PROFICISCENTIS JERUSALEM ITINERARIA SEU EXHORTATORIA.

(MARTEN. *Thesaur. Anecd.*, I, 340.)

Ego DERMATIUS, natione Hyberniensis, omnibus D qui manentem hic se cognoscunt non habere civitatem, futuram inquirere, exire de Babylonia, et ire vel redire Jerusalem.

Babylonis nomine, mundum hunc, charissimi, hic vos intelligere volumus in maligno sic utique positum (*I Joan.* v), ut nihil confusius sit, nihil turbulentius, cujus omnino nihil vel certitudine sit incer-

tius, vel incertitudine certius. Hic non jam turrim **A** ædificat, quia, etsi non sanctis meritis, tamen ad sancta utcumque contendat ascendere, sed fodit lacus, cisternas, puteos, pedicas ponit et decipulas, quibus, si fieri possit, etiam cœlestes terrenos tentet efficere, eoque jam loco est, sic in profundum venit ut jam pene ei congruat quod de peccatore dicitur: *Peccator cum venerit in profundum, contemnet* (*Prov. xviii*). Quis est enim qui recogitet, qui tribunal ipse suæ mentis ascendens, ante iudicium de iudicio cogitet? Nec tamen cessat pius ille nos Pater cœlestis monere, tanto quidem solito nunc frequentius, quanto post pravitates cordis nostri ire nos videt pertinacius. Vidistis hoc anno, charissimi, millesimo videlicet centesimo decimo septimo ab Incarnatione Domini, quoties quasi descendit et venit ad nos, **B** nunc in virga, nunc in baculo. Quid enim? Nunquid aliquando imbres tanti vidistis impetus? Nunquid hujus fragoris audistis tonitrua? Nunquid aliquando fulmina tot sævierunt in discursibus? Terræ motus etiam per loca tanti fuerunt ut non solum subruerentur urbes, quod aliquando audivimus; verum etiam montes novo quodam stupendoque miraculo ab ipsis subverterentur radicibus. Terrores autem de cœlo et signa hæc quæ prius sætas fuisse meminuit, noctis tempore a regione aquilonis, cœlum partim quasi clibanus succensus incanduit, partim quasi die media ad medium fere noctis clara admodum luce resplenduit. Has, charissimi, has nobis voces Altissimus dedit, his et terribiliter nos admonuit, et clementer exterruit; nam et si aliquando fulgura multiplicans sic nos conturbavit ut etiam in ipsis ecclesiis morte corporali quosdam prosterneret, Leodii tunc positi quod contigisse vidimus, in hæc ipso non crudelis in nos exstitit, sed pietatem nobis suam exhibuit, disciplinæ videlicet severitate, mortibus corporum longe mitioribus quam sint æterna supplicia gehennarum, perpetrata flagitia vindicans. « Mortibus enim corporum, ait Augustinus, legimus alios mortuos, propter non sua, sed aliena peccata; ubi magis est in dolore cordis plaga viventium quam in resolutione carnis pœna morientium; ubi animæ de corporibus exeuntes, suas causas habent, vel bonas, vel malas, non propterea gravatæ, quia exutæ. » Hæc Augustinus in primo **D** contra Marcionitas. In secundo autem: « Quis scit, ait, quid vel eis post mortem bonæ compensationis Deus tribuit, quorum mortibus viventes, aut emendavit, aut terruit? Nam delicta, ait, quorundam ad pœnalem animi dolorem terroremque majorem etiam illorum qui ea non admittunt, non spiritualibus, sed corporalibus mortibus plerumque Deus vindicat, et conditio qua sunt post paululum morituri, etiam isto modo serviat Dei providentiæ, et in usum nostræ cedat disciplinæ. »

Ecce charissimi, non me, sed Augustino docente, didicistis in ultione plerumque alienorum peccatorum aliquos hic a Deo percuti, nec percussis ipsis obesse, nec medioeriter non percussis prodesse,

quippe cum et mitius erga eos fiat, quos temperatiter sic Deus percutit, eisque non cæcum non sit, quos et ipse aliorum hic mortibus emendat et corrigit. Cum gratiarum itaque actione, non ut indignationem, sed ut paternam et piam hanc Dei suscipientes correptionem, nolite, charissimi, nolite negligere sic corripientem, ne forte manum suam aggravet, ne forte vos in furore suo conturbet, ne forte vos in ira sua præcipitet. Exite, ut dixi, exite de Babylonia; ite, aut redite Jerusalem: lapides sanctuarii qui dispersi sunt recolligite; muros quos destruxit Nabuzardan, princeps militiæ Babylonis, restruite. Sed quid putatis? forsitan de Jerusalem hæc terrestri, ad quam ire vel redire me cernitis. Quod dico, me dicere creditis, quanquam et ad hanc propter illam **B** de qua hic intendo ire laudabile sit, non tamen de hac mentionem hic facio. De spirituali ago, charissimi, de cœlesti Jerusalem, quæ ædificatur ut civitas (*Psal. cxxi*), in cujus nimirum ædificationem quas quisque virtutes acquisierit, tot quasi lapides porrigit. Ad hanc, charissimi, cum de Babylonia, de mundo videlicet, vos exire moneo, vos provoco ad hujus ædificationem vel reædificationem qualicumque mea hac exhortatione vos excito, ad hanc qui peregrini estis super terram, velut ad *manentem* (*Hebr. xiii*) et *fundamenta habentem civitatem* (*Hebr. xi*) de domo hæc lutea vos evoco. Hæc utique sita est in montibus, ideoque onustus ad eam omnino aliquis ascendere non prævalet. Exoneretur ergo primum oportet, quisquis montana hæc vult **C** conscendere. Sarcinam hanc mundanam, concupiscentiam videlicet et curam sæcularem projiciat, seipsum abneget, extra portam cum Christo exeat, improprium ejus tollat, carnem suam cum vitiis et concupiscentiis crucifigat. De benevolentia vero et communionem ex abundanti est exhortationem his fieri, quibus, Apostolo docente, innotuit talibus hostiis Deum promereri (*Hebr. xiii*). Hoc bonum illud est, quod, juxta eundem Apostolum, ad omnes debemus operari, maxime ad domesticos fidei (*Gal. vi*).

Pensate ergo quantum, vel quale bonum hoc sit, a quo conditionis humanæ nemo excluditur; tantoque hoc mihi cæterisque domesticis fidei impendite propensius, quanto inhumanus nobis negabitis quod debetis omnibus. Videtis quod exulem me fecerim pro Deo, videtis quod crucem non hanc tantum quæ in panno est: sed quod crucem Christi ego bajulo. Videtis quod ad Deum non Jerosolymis tantum, sed ubique, quia ubique est, confugio. Per ipsum ergo moneo vos, cavete, quantum in vobis est, ne in via hac deficiam. Est aliqua profecto ad Deum via, his qui in via Dei sunt, pro Deo ministrare necessaria; hanc tenete, ab hac deviare nolite, per hanc vel voluntatis passibus indesinenter incedite. Hæc revera via est, quæ de exilio reducit ad patriam; hæc via est quæ ducit ad *manentem et fundamenta habentem civitatem*; hæc, inquam, via est, quæ recte de Babylonia ducit, et reducit Jerusa-

em. Si igitur, fratres charissimi, ut in initio diximus, manentem hic vos civitatem habere non cognoscitis, si futuram inquiritis, hac via quærite et invenietis, hac via incedite, et pervenietis; hac via videre satagite, et Deum decorum in Sion videbitis. Nec miremini quod mihi via ista est; etenim etsi Hybernensis sum, etsi sum Scoticus, tamen sacramentorum Ecclesiæ vestræque fidei sum condome- sticus. Quod ergo sæpe jam dixi erga domesticum hunc fidei vestræ beneficentiæ et communionis no- lite oblivisci; nisi enim mentitur Apostolus, *talibus hostiis promeretur Deus* (*Hebr. XIII*). Adnitimini, dum adhuc estis in via, inter eos fieri, quibus dicturus est Filius hominis: *Quandiu uni ex minimis meis fe-*

cistis, mihi fecistis (*Matth. XXVI*), nisi sic feceritis, ne irascamini mihi, ne commoveamini; pro vero vobis iste dicit Scoticus, quia *ibitis in ignem æternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus* (*ibid.*). Date ergo potius operam, charissimi, ut dicatur vobis: *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi* (*ibid.*), quod sic ass- qui poteritis, si pro Deo ex eo quod habetis in pau- peres Christi beneficentissimi fueritis. Valet. Et cum, annuente Deo, vestram hanc sensero benefi- centiam, etiam pro Raimbaldo, quæso, Leodiensi orate, qui proficiscenti mihi hanc pro viatico pro- vidit et conscripsit epistolam.

GESTA TANCREDI

IN EXPEDITIONE JEROSOLYMITANA,

AUCTORE

RADULFO CADOMENSI EJUS FAMILIARI

(MARTEN. *Thes. Anecd.*, III, 107, ex ms. codice Gemblacensi.)

ADMONITIO PRÆVIA

Chronici Siciliæ appendix est sequens Tancredi historia. Rogerum enim illius egregii bellatoris agnomine Wiscardi, qui Siculam gentem a Saracenorum jugo vindicavit, cognatus erat Tancredus, et sub Boamundo Rogerii ejusdem filio, in expeditione Jerosolymitana, quasi dux sub rege et secundus ab eo militavit.

Quamvis autem non omnem vitæ seriem, sed ea solum hæc historia complectatur, quæ sub tanto principe quinque annorum spatio dux ille inclytus præclare gessit, magnum et insigne est virtutis illius monumentum, ipsumque ut maximum ætatis suæ ducem extremæ posteritati commendabit. Hæc ipsum ostendet in recupera- tione terræ sanctæ plurimum et feliciter insudasse, cæterisque Christiani exercitus ducibus, quos adeo prædicavit antiquitas, longe ipsum præstitisse, et de vindicata ecclesiæ Palæstina eandem ferme laudem quam de Sicilia Rogerius Wiscardi promeritum fuisse. Istud porro testantur quæ Niceæ, quæ Tarsi et Mamistæ, dum expugnarentur; quæ Antiochiæ ante et post expugnationem omnium molestissimam; quæ Jerosolymis, quæ in transfretatione fluvii Bardal, quæ coram Alexio imperatore, quæ tandem ubique legitur ges- sisse: nec enim quidquam hoc bello susceptum, nisi leve illud sit, et feliciter consummatum fuit, in quo præ- clara virtutis eximie, singularis sapientiæ et consilii specimina Tancredus non dederit.

Iis igitur omnibus enarrandis totus incumbit hujus auctor historiæ, nec aliud sibi proposuisse hac sua lucubratione asserit expresse, articulo 53 his verbis: Celebret suos Normannia Robertos, reliquos duces oc- cidens reliquos, mihi unus Marchisides sufficit, cui non sufficio vel totus.

Quisnam vero is auctor fuerit, qua ex gente, quave ætate vixerit, nomen, ingenium, vitæ institutum, operæ pretium est ex ipsius historia investigare: nec enim parum ad ejusdem historiæ commendationem conferre hæc possunt. Nomen ipsi Radulfo fuisse prima hæc inscriptio prodit Tancredus Radulphi, patriam vero Nor- manniam ex articulo LVII colligimus, ubi Antiochenam describens expugnationem, quæ inchoata anno 1097 producta in integrum annum fuit, hæc de se quasi obiter dicit: Signum illud, cum adhuc in paterna domo Cadumi adolescentulus degerem, nondum mihi visa seu nota nisi nomine tenus Antiochia, sed nec Roma.

Natus igitur Cadomi est anno circiter 1080 eadem vero in urbe educatus, et a teneris sub celeberrimo illo Arnulpho, qui comitis Normanniæ capellanus in bello sacro erat, et per obitum Adhemari Podiensis episcopi, Christiano præpositus exercitui, Jerosolymitanam sedem sortitus est, operam et studium impendit optimis disciplinis; unde et librum ei suum dicat, et præceptorem ipsum appellat. Elegi te, ait in præfatione, Arnulpho, patriarcha doctissime doctorum, qui paginae meæ superflua reseces, rimas impleas... mollita mihi erit quæcunque erit correctio tua, si quem sortitus sum præceptorem puer juvenem, nunc quoque corre- ctorem te impetravero vir senem.

Quales sub tali præceptore, et quantos in studiis progressus Radulphus fecerit, judicet æquus lector ex ipsius scribendi modo; hanc vero litteraturam parvo admodum intervallo temporis consecutus est. Nondum enim excesserat ex ephebis, quando in militiæ disciplinam vocatus est. Anno autem circiter 1107 cruce si-